

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

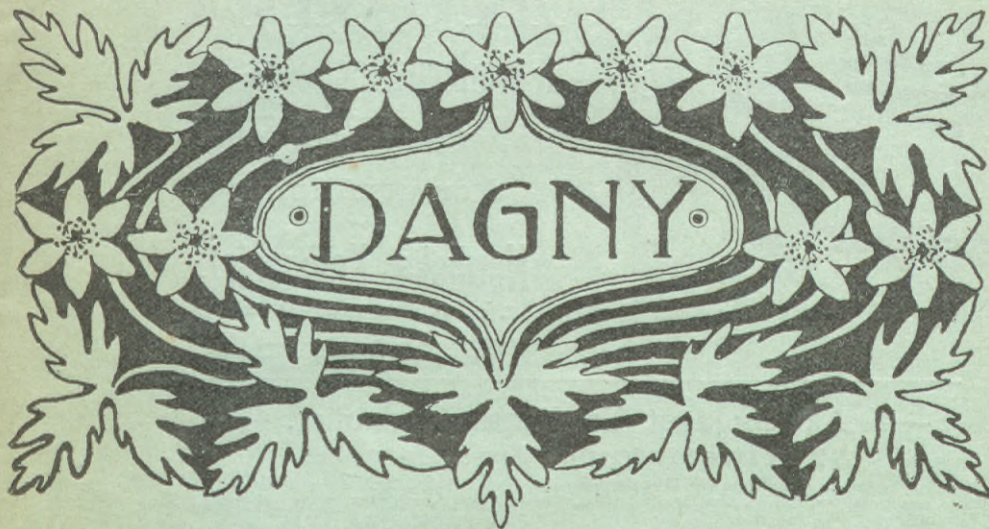

 Fredrika-Bremer-Förbundets medlemmar anmodas att med snaraste till byrån,
54 Drottninggatan, 1 tr., insända årsavgifter och prenumerationsavgifter.

1903

Ny följd VI årg.

Häft. 6

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA ❖ ❖

OGH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: LOTTEN DAHLGREN ❖ ❖ ❖

INNEHÅLL:

EUGENIE BESKOW: Ur ett barns inre värld.

F. E.: Edna Lyall †.

Litteratur: S—D.: Den svenska odlingens stormän V. Hans Järta. P. H.
Ling af Lydia Wahlström. — L. D.: Camilla Collett af Clara Berg-
søe. — E. Wbc.: Bikupan af M. Mæterlinck.

Ett uttalande af Fredrika-Bremer-Förbundet i nykterhetsfrågan.

De kvinnliga rösträttsföreningarnas organisation.

SVECIA,

Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**

Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste vilkor.

Hufvudkontor: Regeringsgatan 40, 2 tr.

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

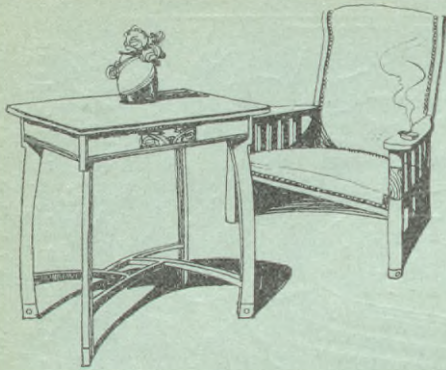
Kontor: Regeringsgatan 40.

Välj

vid inköp fabrikat, som under åratat bepröfvats och vunnit erkännande såsom allmännyttigt både af landets mest framstående vetenskapsmän och af den konsumerande allmänheten.

Oaktadt konkurrensen med alla förut kända och under årens lopp tillkomna fabrikat samt massor af efterapningar har fil. dr P. Håkansson's fabrikat Salubrin oafbrutet vunnit allt större nyttig användning såväl i slott som koja.

Hvarför? Alla, som mot yttre skador eller för annat ändamål använt originalfabrikatet Salubrin på sätt som i bruksanvisningen meddelas, hafva funnit, att det håller hvad som loivas, och berömma det för dess öfverlägset antiseptiska verkningar; dess egenskaper att verka fördelande och smärtstillande samt dess fullständiga giffrihet.

Möbler

i moderna och antika stilar.

Stor utställning

hos

Nordiska Kompaniet,

f. d. K. M. Lundberg,

Stureplan.

— Aktiebolaget Nordiska Kompaniet. —

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden, kläde, lirt- och yllestramali, passande för **Dukar, Portiärer, Mattor, Kuddar, Serveringsdukar** m. m. Mönster uthyras. Rekvisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

Obs! Ändrad adress: Regeringsgatan 5.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS! Särskild matsal för fruntimmer.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

 Allt arbete utföres noggrant och af bästa material. Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETTERSSON,
52 Drottninggatan 52.

Sjuksköterskor

med goda betyg öfver genomgångna lärokurser och utöfvad praktisk verksamhet finnas anmälda å Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå, 25 Tunnelgatan. — Allm. Tel. 82 11. Riks Tel. 68 98.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm, 54 Drottninggatan,

finnas anmälda kvinnliga arbetssökande såsom: lektionsgifvare i olika ämnen, svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrivbiträden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläserskor, gymnaster m. fl.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(*Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10-4*),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten inflyttna medel. Vidare efterter Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om in-teckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada,

Förvaringsavgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Böcker insända till Fredrika-Bremer-Förbundet.

Albert Bonnier: Studentföreningen Verdandis småskrifter 108—110.

Gyldendalske Boghandel: Bergsøe, Clara, Camilla Collett, et Livsbillede.

Ljus förlag: Hemmets kokbok h. 1--4. — *Müller, Joh.*, Kvinnans uppgift och ställning. — *Larsen, Karl*, Sexton år. — *Wasserman, Jakob*, Moloch.

P. A. Norstedt & Söner: *Wahlström, Lydia*, Svenska odlingens stormän V. — *Klaenness, Fredrik*, Ungdomens första osedlighet. — *Fryxell, Anders*, Berättelser ur svenska historien. Nationalupplaga, h. 107--120. — Svenska akademiens handlingar från 1886. Sextonde delen.

W. Schultz: *Sandén, J. M.*, De romerska antikviteterna, h. 5--6.

Fr. Skoglund: *Abrutz, Sydney*, I vår tids lifsfrågor. N:o XXVI, XXVII, XXVIII.

Wahlström & Widstrand: *Deuzèle, Jean*, Hemmet tomt. — *Roos, Anna M.*, Fariseism i våra dagar. Andra upplagan.

Enskilda sändningar: *Nyblom, C. R.*, Minne af Fredrika Bremer. — Föreningen Martha: *Alma Förstén*, Kokbok för allmogehem.

Aug. Magnusson

44, 46 & 48 Vesterlånggatan 44, 46 & 48

31 & 33 Stora Nygatan 31 & 33

(ingång endast från Vesterlånggatan)

STOCKHOLM

Min nya Afdelning

för

Hvita varor

erbjuder odisputabelt största urval af:

Duktyger, Handdukar, Linnelärfter
och alla slags **Hvita Väfnader.**

Almedals, Norrköpings (Tuppen) och
Gamlestadens samtliga Väfnader
ständigt på lager till *fabrikpris.*

Då helt stycke tages lämnas *extra rabatt.*

All slags Sinnesömnad och Märkning
utföres *omsorgsfullt* å egna Atelierer.

För **Utstyrlar** ovilkorligen bäst och billigast.

Solida varor. Största urval.

Billigaste priser.

Aug. Magnusson,

STOCKHOLM.

Ur ett barns inre värld.

(Studie efter naturen).

Det var vinterkväll. Lampan var tänd i salen, och barnen sutto tillsammans med mor omkring det stora runda bordet. Småpyrena lekte med kråkor och saltkar, som mor vikit åt dem af papper. De stora gossarna hade slutat sina läxor. Mor hade gjort små pappersböcker åt dem, och nu sutto de och skrefvo sagor. Göran skref om troll, och Erik skref om den stora sjöormen.

Gerd hade också fått en liten bok, hopsydd med röd tråd, och hade krupit ned med den och sin blyertspenna under bordet, för att ingen skulle se hvad hon skref. Hon tänkte skrifva en bok om Gud.

Hon makade sig åt ett håll, där det föll in ett grand ljus mellan stolarna, lade sig framstupa öfver sin lilla bok och började klottra. Hon hade inte lärt sig än att skrifva riktiga ord, men hon ritade dit alla bokstäfver hon kunde, och så gjorde hon streck och krumelurer. Och hela tiden tänkte hon på Gud. — »Gud är snäll», mumlade hon för sig själf, »Gud är snäll, Gud är snäll...» Så stack hon pennan i mun och funderade. Hon ämnade skrifva allt hvad hon visste om Gud. Men det var svårt att komma ihåg, och hon rynkade pannan i tankeanstängning.

»Jag tycker om Gud», fortsatte hon. — »Gud sitter där uppe på molnena, och lilla Jesus sitter också på molnena, och änglarna sitter också på molnena, och de far, och far och far...» Hon klottrade ifrigt sida efter sida och satte för prydlighets skull dit små gubbar här och där. Det skulle bli en riktigt fin bok.

Hon låg så tyst under bordet, så ingen kom ihåg, att hon var där. Men när hon hörde gossarna läsa upp sina sagor, kröp hon fram och ställde sig bredvid mor med sin bok bakom ryggen.

»Har du också din bok färdig?» frågade mor.

»Ja,» sade Gerd och blef röd. »Jag har skrifvit om Gud». — Hon lade boken i mors knä.

Gossarna skrattade åt Gerds bok och sade, att där inte stod ett enda ord om Gud. Men Gerd visste, att det gjorde det. Och mor visste det också. Hon kysste Gerd och skrattade inte.

Och Gerd sprang in med sin bok i barnkammaren och gömde den bakom byrån, för att gossarna inte skulle få se den mer.

* *

Gerd tyckte om att tänka på Gud. Mest om kvällarna. Då solen gick ned och det blef vackert rödt på himlen tänkte hon, att Gud var där borta bakom det vackra. Och när stjärnorna började tindra, så att hela himlen lyste, då tyckte hon, att Gud kom gående i luften. Han kunde komma så nära, så nära huset ibland, och hon satt i högtidlig glädje med ansiktet tätt mot rutan.

Och då mörkret föll på, då skrämelsen kom tassande och smög utefter väggarna, gaf hon sig med hela sin skrämde lilla själ till att tänka på Gud. Det gaf trygghet. På djävulen ville hon inte tänka, inte ett enda grand.

Men det kunde hända ibland, att hon rakt inte kunde låta bli, just när hon sprang genom mörka rum eller när hon låg vaken om kvällarna sedan lampan släckts. Och då tyckte hon sig se hans stygga ansikte och ludna händer sticka fram ur vråarna. Det var rysligt. Kallsvetten steg henne i pannan och hon begynte läsa »Gud som hafver» så fort, så att ingen djäfulstanke skulle hinna kila sig emellan.

Om dagarna, då det var soligt och ljust, var det inte så farligt att tänka på djävulen. Men man hade aldrig lof att tänka annat om honom än att han var stygg, så stygg, så stygg.

Men ibland kunde det komma öfver henne en underlig lust att trotsa. — »Snälla djävulen», hviskade hon ut i luften, »snälla djävulen», — och så lade hon till — bara på ett försök — »stygga Gud».

Hon fick ögonblickligen ånger och skräck för att något förfärligt skulle hända henne och gjorde några mystiska rörelser med händerna i luften för att fånga tillbaka sina hädiska hviskningar. Hon *tyckte* inte om djävulen ett enda dugg, och hon var förskräckligt rädd för att komma i helvetet.

I en gammal biblisk historia, som hade varit mors, fanns en taffa, som föreställde helvetet eller — som det stod under den — den brinnande sjön. Den var så illa tryckt, att man just ej kunde urskilja något annat på den än litet svart sudd, men detta svarta

sudd ingaf Gerd — på samma gång som det utöfvade en mystisk dragning på henne — en djup känsla af fasa. Åter och åter måste hon beskåda det, men så hastigt som möjligt, så slog hon fort ihop boken och höll hårdt igen den, liksom rädd för att det svarta skulle kunna slippa ut.

Stina, barnjungfrun, sade att elaka barn kommo till helvetet, och som Stina, då hon grälade på Gerd och hennes syskon, alltid brukade säga: »elakare barn än ni finns inte», så tänkte Gerd ibland, att det kanske redan var bestämdt, att hon skulle komma till detta rysliga ställe när hon dog. Fast hon Gerd ville så gärna komma till himlen när hon dog och leka med lilla syster Maj, som var en ängel.

Hon vaknade ibland om nätterna ur hemska drömmar om den brinnande sjön. Het af ångest gömde hon sig då ned under täcket och tog till att be alla böner hon kunde. Den trygghet, som kommit öfver henne, då mor läst aftonbönen med henne och stoppat om henne täcket var helt försvunnen — det stygga och farliga var omkring henne så tätt, så tätt som stora svarta moln.

Hon hörde syskonens och Stinas jämna andetag, och i vända efter något att trygga sig till, gjorde hon det ena försöket efter det andra att få Stina vaken, vände på sig, hostade, sparkade mot sänggafveln och kastade slutligen med förtviflans mod undan täcket och ropade ut i mörkret: »Stina, Stina, jag är så törstig».

Efter ett ögonblick af spänd väntan knarrade Stinas säng till på ett lugnande sätt, och ett ljus blef tändt och skingrade i ett nu allt mörkrets trolleri. Och Stina, som trots sina helvetesteorier var den barmhärtigaste varelse under solen, kom tassande med vattenglaset, vände hufvudkudden, slätade ut lakanen och meddelade genom sin trygga röst och sina stora lugna händer en välsignad känsla af ro åt det lilla flickebarnet, så att hon åter kunde somna.

* * *

När Gerd fyllde 6 år fick hon af mor ett nytt testamente, ett litet vackert ett med fina, svarta pärmar, som hon sedan alltid ville ha liggande på en stol bredvid sin säng, då hon skulle somna om kvällarna.

Redan innan hon kunde läsa innantill, begynte hon stryka för i det såsom hon sett mor göra, till en början precis som det föll sig, litet här och hvar, för det hon tyckte det tog sig bra ut. Sedermera valde hon sig älsklingsvärser, som hon kringgårdade med

både blå och röda och svarta streck. Som dessa älsklingsvärser dessutom blefvo rätt flitigt kyssta, dröjde det ej länge förr än den lilla boken, på samma gång som den bar tydliga spår af att vara ganska mycket älskad, var tämligen tillsjaskad.

Gerd tyckte det var »stiltigt» att ha sin egen bibelbok, alldeles som far och mor och de stora syskonen hade, och hon tyckte om att hitta i den berättelser, som hon förut hört mor berätta. Mor brukade berätta och läsa för barnen både ur det gamla och det nya testamentet. Ibland tyckte Gerd att det var långt, men ibland tyckte hon att det var nästan lika roligt som att höra ur en rolig bok.

Hon såg ett brokigt tåg af människor draga förbi sin syn, underbara människor, som lefde många hundra år hvar och sade och gjorde de märkvärdigaste ting. Och hon föreställde sig Gud sittande på ett stort hvitt moln högt ofvan deras hufvuden i hvit klädnad och med långt hvitt skägg och ropande till dem med en röst, som dånade likt en jättelur: »Så skall du göra och så skall du icke göra!«

Alla de underfulla förtäljelser, som hennes fantasi fick att syssla med ur gamla testamentets värld, njöt hon med en obestämd känsla af glädje öfver att ingen kom och sade om dem, liksom om sagoböckernas berättelser: det är inte sant. — Det fröjdade henne, att det en gång funnits en talande orm, en talande åsna, en man, som legat tre dagar och tre nätter i magen på en fisk, en kvinna, som blifvit förvandlad till sten, m. m. sådant. Men hon tyckte det var ganska tråkigt, att Gud aldrig nu för tiden ville låta sådant justigt ske. Hon, Gerd, skulle så gärna velat, att Gud hade låtit hennes hund Tello tala.

Sedan Gerd fått sin egen lilla bibelbok med alla dess berättelser om Herren Jesus, kom hon att allt mer och mer tänka på honom. Ingen af bibelberättelsernas gestalter blef så tydlig för henne som han. Det tycktes henne som om hon en gång måste ha sett honom riktigt med sina ögon. Som om hon känt honom alltid, lika länge som hon känt far och mor. Hon behöfde inte tänka efter hur han såg ut. Han, Jesus, var vacker och god, så vacker och god, att det lyste om honom.

Det var annorlunda att tänka på honom än att tänka på Gud. Gud med det långa hvita skägget, de stränga ögonen och den starka rösten kunde väl inte bry sig så mycket om små barn, tänkte Gerd. Men Jesus kunde. Och med en ljuf känsla af tillförsikt skref hon

ned sina stora ojämna bokstäfver under sitt namn på det första rena bladet i sin lilla bibelbok några ord, som hon hört af mor: »Min vän är min och jag är hans».

Så kom det sig att hon allt mer och mer vände sig ifrån »gamla-Gud», för att i stället vända sig till »Gud Jesus» med sin barnsliga dyrkan.

* * *

När Gerd var vid pass 8 år hände det sig om sommaren, då hon hade på besök sin ett par år äldre kusin, att hon och kusinen, hvilka af någon orsak kommo att bli lämnade tämligen åt sig själfva, föllo på en idé, som, då den blef känd, försatte respektive pappor och mammor i stor förskräckelse.

De båda flickorna, som denna sommar mer än tillförne kommo att lefva ett ostördt frilif i skog och mark, afkastade under denna ljufliga tid med otrolig snabbhet så mycket som möjligt af civilisationens band. Den vildhet, som legat slumrande inom deras tillsynes tama väsen, bröt ut i blom. I sönderrifna klädningar, med barr och mossa i håret och med ögonen glittrande af företagsamhetslust uppenbarade de sig vid de »civiliserades» måltider, för att sedan åter snabbt draga sig tillbaka till sitt eget område.

Under denna vilda tid kom det sig en dag att de i ett anfall af frigörelsebegär beslöto att inte längre dyrka samma gud som »de civiliserade», utan hitta på en ny gud, som de kunde dyrka efter eget behag. Han skulle vara stor och stark och god och öfvermåttan mäktig, och de gäfvu honom namnet Radigundi efter Tope-lius vackra saga »Radigundis penna».

Med stor konsekvens kunde de inte heller finna sig i att ha samma djäfvul, som »de civiliserade», utan funno äfvenledes upp en ny djäfvul, en ond gud, som de kallade Mani.

I samma ögonblick som de begåfvat sina gudar med namn, fingo de en stark förnimmelse af deras befintlighet. Det tycktes dem ljufligt att tänka på den store, gode Radigundi, där de lågo utsträckta på mossan i skogen och sågo upp mellan grantopparna mot den vida, blå himlen. Och de begynte be böner till honom och dyrka honom med doftande blomster.

Men om kvällen, när det började skymma mellan träden, tyckte de sig stundom höra de tassande stegen af Mani, den onde, förfärlige ..

Det var något mystiskt spännande med dessa nya gudomligheter. Allting om gamla Gud och Gud Jesus och allt det där före-

föll Gerd med ens oändligt vanligt och tråkigt. Det var med jesuitiska förbehåll, som hon öfvervar de sedvanliga andaktsöfningarna i hemmet, förstulet småleende öfver hemligheten om sina nya egna gudar.

Men razzians dag kom och gjorde med ett enda dunderslag slut på den nya religion, som var i färd med att bildas uppe i prästgårdsskogen.

Gossarna, som denna sommar tagit öfverlägset afstånd från allt hvad flickor hette, men icke förty nedlätit sig till att spionera på vederbörande, gossarna skvallrade.

En kväll, då det till på köpet var främmande — en herre, som af en eller annan anledning var omgifven af en viss nimbus i barnens ögon — en kväll föll bomben ned vid kvällsvarsbordet. — »Flickorna! å, de hade så mycket hyss för sig, så det kunde ingen tro — de hade afgudar, som de dyrkade och tillbådo. — Om de nu inte till och med hade offeraltaren inne i skogen...»

Anna, kusinen, satte sig käckt i försvarsställning, men Gerd var tyst. Hon kände hur det var något, som föll samman, något flammande ljus, som i ett nu föll ihop till aska. — I samma ögonblick, som alla fingo veta det, blef det till ingenting, till rakt ingenting. — Det var inte så mycket som en prick kvar af det. Att de skulle komma och fördärfva det så! — Gerd lyfte sina sänkta ögonlock och vågade en spejande blick omkring sig, så sänkte hon dem åter. Hon satt och tyckte, att hela världen dömde henne som en förtappad liten varelse...

Inte förrän många år därefter kom Gerd att tänka på att den store, starke Radigundi och gamla-Gud när allt kom omkring kanske voro just en och densamme.

Nu vände hon åter från sin lilla religionsutflykt med en känsla af förvirring och osäkerhet. Tviflet stack upp i hennes själ trotsigt och gäckande: tänk om ingen Gud finns — tänk om de bara ha hittat på Gud.

Men de trygga tankarna kommo tillbaka — å, visst finns Gud, Gud *finns*.

De kommo inte mest vid bibelläsningen där hemma, inte vid bönerna, inte i kyrkan. De kommo mest när hon stod och såg upp mot den stora rymden med alla dess gnistrande stjärnor eller då hon vaknade någon ljus natt och låg och lydde på den stora stillheten. Och då kunde hon plötsligt få längtan efter att bli en god människa, en riktigt god människa.

Det hände Gerd redan nu, hvad som sedermera hände henne allt oftare. Det begynte bli henne svårt att hålla samman allt det som var om Gud och sådant. Det delade sig isär för henne. På ena sidan var det stora vackra, på andra sidan var det tråkiga. Hon började tänka om bibelberättelserna, att hon hade hört dem alltid, att det inte fanns ett dugg nytt kvar i dem. Orden gled förbi henne utan att fånga hennes tankar. Och hon var trött på alla bönerna, mest på dem, som hon kunde utantill, fader vår och välsignelsen och de andra.

Hon blygdes öfver att känna det så och tänkte på små barn, som hon läst om, små barn, som ingenting bättre visste än att läsa i bibeln och be böner.

Bäst det var kunde det komma en glimt af det stora vackra midt in i det tråkiga, men så bredde det tråkiga ut sig igen och slukade det vackra. Det var så besynnerligt.

Men så kunde det stora vackra komma ensamt, å hvad det då var vackert! Detta, att det verkligen fanns en öfvermåttan mäktig gud, som satt där uppe högt ofvan de gnistrande stjärnorna, att det fanns en rymd utan början och slut, och att hvarenda människa, att hon, Gerd, hade något som kallades själ, som skulle finnas till evigt, evigt — allt detta var vidunderligt härligt.

Men ack, hvad det var svårt att hålla detta och det andra tillsammans!

En natt drömde Gerd, att hon såg en förunderligt stor och strålande stjärna på himlen. Och Gud talade till henne genom stjärnan. — »Du har ej lång tid kvar att lefva på jorden», sade stjärnan, »du måste inom kort dö.» — Och Gerd kände hur stjärnan drog henne emot sig ut i rymden med stor makt. Efter detta trodde Gerd, att hon snart skulle dö, och hon begynte mycket tänka på döden.

»Det gör mig ingenting, att min kropp kommer ner i jorden i en liten svart kista», tänkte hon, »bara min själ kan få flyga upp till de strålande stjärnorna. Men jag kommer nog till helvetet jag», tänkte hon igen, »jag som inte är omvänd».

Det föll henne in, att hon kanske hade »begått synd mot den helige ande», den synd, som aldrig kan förlätas, och hon gaf sig till att grubbla på hvori det kunde bestå detta att »begå synd mot den heliga ande».

Hon tyckte att hon måste skynda sig att reda ut detta innan döden kom.

Men döden kom inte. Den lilla flickan, som var så rädd för helvetet och tyckte så mycket om de strålande stjärnorna, hade ännu många jordedagar kvar att lefva.

År gick efter år, och spörsmålen växte.

»När jag blir stor», tänkte Gerd, »och får veta allt, då skall allting vara lätt, då skall jag bli en fullkomlig människa».

»Om jag skulle börja strax», tänkte hon en dag, »om jag skulle försöka nu med ens att bli fullkomlig.» Och hon företog sig att sätta upp en lista med regler och straffbestämmelser för hvarje brott mot reglerna.

Hon tänkte på heliga Birgitta, hon tänkte på klipphålornas anakoreter, på Indiens pelarhelgon. — Hon droppade stearin på sina bara armar och svärmade för en tagelskjorta att bära närmast kroppen. Hon ansträngde sig förtvifladt att älska alla människor och i synnerhet tant Ulrika, guvernanten. Hon försökte tala med mycket milda ord till alla, och hon riktigt gladdes om någon af syskonen kom att ge henne en knuff. Hon slutade upp med att sitta och dikta sagor under predikan i kyrkan och under morgonbönen, såsom hon förut haft för vana, och föresatte sig strängt att höra på från början till slut. Hon började lära sig botpsalmer utantill och traggade igenom »Jerusalem's jämmerliga förstörelse» i psalmboken.

Straffen, som hon ädömt sig för sina försyndelser, och hvilka voro växlande (t. ex. att inte äta sig mätt, att inte läsa i en rolig bok på hela dagen) påtog hon sig med samvetsgrann noggrannhet. Helst hade hon ju velat gå bort och bosatt sig i en klippgrotta i öknen, men hon kom sig likväl inte för att taga detta steg.

Det var knogigt att bli fullkomlig, men hon ville inte ge tappt. Hon gick omkring med ett hjärta så allvarligt, som om hon sagt farväl till all lifvets munterhet.

* * *

Men midt under dessa asketiska ansatser hände det sig att våren kom dragande till prästgårdsbackarna.

Detta var något som för hvarje gång på visst sätt förvandlade Gerd's dagliga lif. Aldrig fann tant Ulrika henne så besynnerligt otreflig, som under denna tid, men aldrig var Gerd så lycklig. För hvar gång, som våren kom, fick den starkare makt med henne. Hon satt och stirrade under lektionerna och gaf bakvända svar. Hur kunde hon annat, så som det surrade inom henne af tusen röster. Hvertenda träd ropade på henne, hvarenda buske i

skogen. Läckorna expedierades i flygande fläng. Botpsalmerna och »Jerusalemens jämmerliga förstörelse» blefvo liggande orörda. Alla de många reglerna föllo i glömska, en efter en.

En af dessa ljuffiga dagar, då själfva marken luktar vår, gaf Gerd sig af långt uppåt liderna. Det fanns ingenting af asket öfver henne, där hon slängde iväg öfver backarna, dängande med en käpp omkring sig och muntert hvisslande.

Hon ströfvade omkring så länge kors och tvärs, att hon till sist inte visste hvart hon var kommen. Hon klättrade upp på ett berg för att finna sig till rätta, och då hon sett hembygdstecknet, den hvita tornspiran, sticka upp som ett streck långt borta mellan grantopparna, lade hon sig att hvila på berget.

Mossan var fuktig, men den nakna stenen var brännhet af solen. Hon låg och lutade kinden mot det heta. Fåglarna kvittrade rundt omkring henne och träden susade så sakta, som om de hvisslade. Det kvittrade och hvisslade från träd till träd långt inåt skogen. De hade inga blad ännu, sommarträden, bara fullt af små klibbiga knoppar öfverallt. Men det luktade så godt vår af alla dessa knoppar och af hela den fuktiga marken, att Gerd knappt visste hvad hon skulle ta sig till för glädje, där hon låg. Och så att känna hur solvärmen strök henne öfver ansiktet...

Hon blundade och låg alldeles stilla.

Plötsligt satte hon sig upp.

»Gud, Gud», sade hon mycket högt, »Gud hjälp mig!»

Det var henne med ens, som om Gud hade kommit henne alldeles nära. Han stod ju på berget. Han stod och välsignade skogen och Gerd och allting. Det var så varmt och ljust, att hon fick tårar i ögonen.

»Gud», sade hon på nytt, »å Gud hjälp mig!»

Så blef hon alldeles stilla igen. Aldrig hade hon känt sig så lycklig, det var nästan så det gjorde ondt.

Hon tyckte att hon satt där på berget och lutade sig intill Gud. Inte gamla-Gud, inte Gud Jesus, inte gud Radigundi heller, utan bara Gud. Allt krångligt och besynnerligt föll bort. Det var ju helt enkelt och lätt detta att älska Gud och att vara god.

Hon satt kvar ända tills det började skymma.

När hon sprang hem öfver backarna tänkte hon: »Aldrig mer kan det bli tråkigt på jorden, aldrig mer skall jag vara stygg.»

Men hon berättade inte för någon, att hon hade träffat Gud däruppe på berget.

Nog kom det stygga och det tråkiga tillbaka till Gerd både en gång och många gånger, och hon glömde rent af ibland, att Gud kan komma nära ett människobarn.

Men hvar gång hon mindes den dag, då hon mött Gud i skogen, kom det för henne, att Gud och skogen hörde samman. Det blef henne en vana att fly till skogs, då något mörkt stack upp i hennes själ. Skogen blef för henne den plats, dit hon gick för att leta Gud.

Och med de höga träden omkring sig och den vida blå himlen öfver sig begynte hon säga till Gud hvad hon tänkte och längtade, hvad hon begärde af det underbara lifvet. Med barnsliga besynnerliga ord tiggde hon Gud om lycksalighet, om evig lycksalighet för det jag hon kände inom sig, för den underliga lilla gnistan, som aldrig skulle dö.

Eugenie Beskow.

Edna Lyall †.

Miss Ada Ellen Bayly, känd under pseudonymen »Edna Lyall», var en af det nutida Englands mest populära författarinnor och hade genom sitt författarskap tillvunnit sig många vänner långt utom sitt lands gränser. Också i Sverige äro hennes böcker mycket lästa, och mången har säkert erfarit en känsla af saknad då för några veckor sedan i den dagliga pressen det betydelsefulla korset sågs under hennes namn.

De yttre konturerna af Edna Lyalls lif äro ej mycket kända, ty hon var en af dessa blyga och något slutna kvinnor, som ej låta mycket tala om sig. Hon var född i Brighton och yngsta dotter till advokaten Robert Bayly. Redan som barn röjde hon stor lust att skrifva och drömde under sin tidiga ungdom om att bli en framstående författarinna. Hennes första litterära försök kröntes dock ej med någon framgång. Den först utgifna romanen, »Won by waiting» gjorde icke lycka, och den nästa, den nu så populära »Donovan», blef visserligen välvilligt mottagen af kritiken men fann inte många köpare. Och då hon skrifvit sin tredje bok, »We Two», tycktes det hardt när omöjligt att finna någon, som ville förlägga densamma.

Från denna mörka tid, då den ena förläggaren efter den andra gaf henne »afsked på grått papper», berättar Edna Lyall följande episod:

»Jag mins så väl, hur jag en dag efter en sådan hopplös vandring kom in i St: Paulskatedralen, i min nedslagenhet undrande på om jag inte, när allt kom omkring, skulle bli tvungen att helt och hållet uppgifva försöket. Jag fattade dock ett beslut att ej göra detta, förrän jag gått igenom hela listan af förläggare. Och när jag gick ned på södra sidogången, fick jag syn på något, som gaf mig nytt mod. Jag såg en grafvård öfver en af våra förfäder, som hade stupat vid Camperdown, och därvid tänkte jag: »Du föll på din post — så vill jag också göra».

Detta var 1883, men icke förr än året därpå lyckades Edna Lyall få sin bok förlagd. Kort efter dess utgifvande erhöll hon i Gibraltar, där hon befann sig på hemväg från en utländsk resa, underrättelse om att romanen rönt en lika obestridlig som oväntad framgång. Det var ej blott bokens verkliga värde, som kom den att slå igenom, här, som så ofta eljest, var en rent yttre omständighet en bidragande orsak till att en nyss obskyr författare med ens fick ett namn, som fördes på allas läppar.

»We Two» är en varmt känd och vackert berättad historia om en far och hans dotter, den förre en utpräglad ateist men på samma gång en verkligt ädel människa, den senare en blind beundrare af faderns åsikter, tills hon en gång lär känna en värdig representant för denna kristna tro, som hon så djupt misstrott, och sedan steg för steg öfvergår till att själf med varmaste öfvertygelse omfatta. Jämsides med konflikten mellan dessa båda lifsåskådningar, ytterligare tillspetsad genom den hängifna kärleken mellan far och dotter, löper berättelsen om faderns modiga och oegennyttiga strid för hvad han anser som sanning, en strid, som slutar med att han faller offer för sina motståndares personliga hätskhet och fanatism. Boken häfdar varmt den kristna lifsåskådningen men förkunnar på samma gång tolerans och rättvisa mot olika tänkande.

Vid tiden för »We Two's» utgifvande var just detta trosfrihetens proplem en fråga, som i hög grad sysselsatte sinnena. En deputerad i underhuset hade för sina personliga åsikters skull hindrats att intaga sin plats i Parlamentet, något som öfverallt i England väckt det största uppseende och framkallat mycket ogillande, och då »We Two», som utgafs just som striden härom pågick,

behandlade ett liknande ämne, var den redan från början säker om att finna en intresserad publik.

Den stora framgång, »We Two» hade rönt, gjorde Edna Lyall med ens till en ytterst populär författarinna. Man började nu också ägna sin uppmärksamhet åt »Donovan», som varit nära att sjunka i glömskans haf, och denna bok, hvars innehåll nära sammanhänger med »We Two», blef snart lika omtyckt som denna. 1885 utgafs ännu en roman »In the golden days», och sedan följde den ena efter den andra tills den sista boken af Edna Lyalls hand »The Hinderers» utkom förlidet år. Ganska många af dessa romaner ha öfversatts på svenska.

Edna Lyall var till hela sin anläggning idealist, och mången gång idealiserade hon sina typer alltför mycket för att de skola göra intryck af verklighetstrohet. Men till ersättning härför äga hennes böcker den förfining, som utgår från en ren och ädel tankevärld och den lättflytande stilen gör dem till en mycket underhållande läsning. Hennes talang är obestridlig, och om än kritiken har ganska lätt att finna anfallspunkter, är mycket af hvad hon skrivit verkligt värdefullt och förtjänar att räddas undan den glömska, som hotar flertalet af litterära alster, när de ej längre äro »för dagen».

Som enskild människa var Edna Lyall blid, anspråkslös och vänfast samt varmt religiös till hela sin lifsriktning. Frisinnad i sina politiska åsikter och stor beundrare af Gladstone hyste hon stor sympati för den irländska nationen, en sympati, som fått ett vackert uttryck i romanen »Doreen». De kvinliga rösträttssträfvandena hade i henne en ifrig anhängare och under flera år var hon sekreterare i Women's Liberal Association i Eastbourne, där hon på sista tiden bodde hos en syster och sväger, i hvilkas hem hon slöt sitt lif den 8 sistlidne februari.

Som slutomdöme kan man om Edna Lyalls lifsgärning säga: Hennes betydande talang och stora arbetsförmåga användes uteslutande i det godas tjänst och därför har hon helt visst icke lefvat och diktat förgäves.

F. E.

Litetatur.

Den svenska odlingens stormän. Lefnadsteckningar för skola och hem af *Lydia Wahlström*. 5. Hans Järta. Per Henrik Ling.

Det är med tillfredsställelse man hälsar ett nytt häfte af den utmärkta serie populära svenska biografier, som påbörjades af doktor Ellen Fries och fortsattes af doktor Lydia Wahlström. Och den nu föreliggande delen sviker ej förväntningarna; den ansluter sig i allo värdigt till de föregående genom sitt lika gedigna som fängslande innehåll.

Hufvudparten af häftet upptages af biografien öfver Hans Järta, som af förf. skildrats med användande af äfven otruckyta källor och på ett sätt som vittnar om både förståelse och sympati. Denne »man för sig», lika orädd och målmedveten i sin ungdomliga opposition mot tyrannit, i sin statsmannagärning som en af det nya statskicketets grundläggare och slutligen i sin hårdnackade konservatism på äldre dagar, framträder här i klar belysning mot bakgrunden af den brytningstid han tillhörde.

Liffult och konkret tecknas Järtas ungdomsutveckling till dess han vid riksdagen 1800 framträder som fullfjädrad jakobin. Den roll han spelade vid denna och vid statshvåfningen 1809 får klar belysning ej minst genom de karaktäristiska situationer och detaljer, vid hvilka förf. dröjer. Men äfven vid skildringen af Hans Järtas statsmannagärning och verksamhet som landshöfding har framställningen lyckligen undgått abstraktionernas skär och ställer läsaren ansikte mot ansikte med personligheten och hans insats i utvecklingen. Man behöfver ej vara djupt invigd i svensk statskunskap för att intresseras af denne storman på politikens fält.

Förhållandet mellan Hans Järtas tidigare jakobinism och den konservativa hållning, för hvilken han på 1830 och 40-talen blef så skarpt förkättrad, utredes i biografien på ett sätt som bringar det i full öfverensstämmelse med hans fasta och själfständiga karaktär. Han hade varit bland de ifrigaste att rifva ned för att bana väg för den nya regeringsformen, »hans lifs största verk». Efter 1809 ägnade han sina bästa krafter åt försvaret af denna regeringsform, som för honom var den lagbundna frihetens palladium. »Var han konservativ, så var han det därför å regeringsformens men icke å egna vägnar.»

Det är dock ej blott statsmannen Hans Järta som biografien skildrar; det är äfven författaren i hans växelverkan med tidens litterära lif och den enskilde mannen i förhållande till familj och vänner. Framst bland de senare möter man Geijer; vänskapsför-

hållandet dem emellan hotades visserligen starkt af Geijers »affall», men det är ett bevis för bådas storsinhet att det helt och fullt åter knöts.

Meddelar Hans Järtas biografi intrycket af en ovanligt helgjuten personlighet och lifsgärning, lika enhälligt uppbyren af meningsfränder som förkättrad af motståndare, så förökas detta intryck ytterligare af jämförelsen med den andre af de stormän, åt hvilka häftet är ägnadt, Per Henrik Ling. Är det sol och storm kring den förra bilden, så bär den senare lika tydliga spår af ett nordligt klimats grå töcken och hämmande frost. Man stannar inför den med samma vemodiga intresse som inför de stolta grundmurarna till ett gigantiskt, men ofullbordadt byggnadsverk.

Förf. betonar med full rätt tragiken i Lings lefnadshistoria. Sin största skapelse, den svenska gymnastiken, fick han aldrig tid att framlägga som fullbordadt system. Och hans ur en lågande fantasi sprungna diktning har med några få undantag hvarken hos samtid eller eftervärld funnit genklang. Det är straffet för att han i missförstådt fosterländskt nit tvingat sin lyriska diktarbegåfning in på banor, som voro den främmande.

Häftet prydes liksom det föregående af karaktäristiska porträtt, som bidraga till det levande intrycket af de skildrade personligheterna. Det kan liksom sina fyra syskon ej nog rekommenderas som sund och väckande läsning »för skola och hem». Det rika och intressanta stoff, som dessa biografier behandla, bjuda de väl sofradt i en för ung och gammal njutbar form.

S—d.

* * *

Camilla Collett. *Et Livsbillede af Clara Bergsøe.*

Camilla Collett! hur ljuder ej det namnet som en trumpetstöt kallande till strid, bringande murar och förskansningar att falla i spillror! Den norska kvinnosaken har intet mer betydande och dess glans återfaller på hela Norden. Om någon har förtjänt namnet af förkämpe för sin idé så var det hon. Kamp var ett med hennes natur — och hon gick med sällsynt intensitet i breschen för sin sak till det sista.

Men det finnes också andra sidor hos Camilla Collett än den kamplystna emancipationskvinnans. Det romantiska draget, som kastar ett sådant skimmer öfver hennes ungdom, är i lika hög grad framträdande, ett drag med en stark läggning åt det tragiska. Ja, detta senare blir, ju närmare man tränger in i hennes väsen, allt mer dominerande och gör henne öfvervägande till en tragisk gestalt. Det är dock ej de klara, harmoniska gestalterna, som utöfva den största dragningskraften på samtid och eftervärld. De splittrade och dunkla locka genom själfva det ofattbara, och skildringen af deras egenart blir ett mer eller mindre lyckadt försök i konsten att gissa gåtor. Så är Camilla Collett genom det sammansatta i hennes personlighet och de stridiga element, som behärskade och

skapade hennes lifsöde, en prøfvosten — men en af utomordentligt intresse — för psykologen.

Som ett väl utfördt experiment i den vägen kan den danska författarinnan Clara Bergsøes nyligen utgifna »Livsbillede» betraktas. Det ger en mer lefvande bild af den genialiska författarinnan till »Amtmannens döttrar», än hvad mig veterligt någon af hennes biografier hittills skänkt oss. Att det är mer åt människan än åt skriftställarinnan, mer åt utvecklingen af hennes själs historia än åt den yttre gången af hennes lif, för så vidt det rör den sak, hon med en sådan glödande ifver förfäktade, som skildringen är ägnad, visas af själfva titeln. Det har i synnerhet från norskt håll anmärkts, att biografien uppehåller sig väl mycket vid kända smådrag och episoder från Camilla Colletts lefnad och att dess hufvudmål icke tillräckligt framhållits, men samtidigt måste det falla i ögonen på de läsare, som icke äga kännedom om alla dessa enskildheter, att teckningen är alltför skisserad för att bilden skall framträda fullt enhetlig och konturfäst. Båda anmärkningarna äro nog berättigade. Den med lifsbildens föremål förtrogna skall kanske i Clara Bergsøes bok ej finna mycket nytt, den mer främmande skall, som en dansk anmälare riktigt anmärker, ej tycka sin vetgirighet fullt tillfredsställd af en lefvernesbeskrifning utan data och årtal, med nästan inga fakta och mycket få källor som underlag, utan analys af författarens verk, ja, ej ens ett omnämnande af titeln och innehållet på den följd af betydande arbeten, som Camilla Collett under de sista årtiondena af sitt lif sände ut i världen.

Men ändå, trots luckorna, kan fröken Bergsøes arbete ej undgå att tilltala, värma och intressera. Man måste känna att hon funnit nyckeln till sin hjältinnas väsen, och detta står just därför för oss mer lefvande, och, som det förefaller, mera sant än om det haft ett aldrig så faktiskt och vederhäftigt historiskt material till bakgrund. Hvad man erfar af denna komplicerade personlighet väcker ens lust att få veta mera, och så lockas man ånyo att fördjupa sig i denna sällsynt vackra och gripande sannsaga, som heter »Amtmannens döttrar», hvilken man till hälften råkat att glömma, eller de många andra, om än icke lika berömda dock äfven de högeligen märkliga, alstern af hennes penna, som hon lämnat i arf åt eftervärlden. Den danska biografen har i hög grad förstått tillvinna sig läsarens intresse för biografins föremål och det är väl bevis nog för att hon lyckats.

Det fanns rikligt af ljus och skugga i Camilla Colletts stormuppfyllda lif. Dock mest, som jag redan antydte, af det senare. Hon som genom makten af sitt ord fick bojorna att lossna för tusenden och åter tusenden af sina bundna systrar, var själf mer bunden än den ofriaste af sitt släkte, jag menar bunden af ödet att gå oförstådd, oerkänd och — hvilket är det bittraste af allt — oälskad genom en stor del af sitt lif. Sällan har väl en människas lifsmål och idévärld stått i större kontrast till hennes tillvaros yttre gestaltning än Camilla Colletts. Å ena sidan en storhet och upphöjdhet i

tänkesätt och sträfvanden, en intelligensens och hjärtats adel, som ställde henne i bredd med tidens största andar, och å andra en oförmåga att höja sig öfver denna världens småting och skröpligheter, en brist på jämnvikt i lynne och anläggning, som skapade den disharmoni, hvilken utgjorde hennes lifs olycka. Ty när man skärskådar Camilla Colletts lifshistoria skall man finna, att ödet ej farit fram hårdare med henne än med flertalet af dödliga, men att hon mindre än de flesta var rustad att öfvervinna ödet. Och däri är det det tragiska i hennes gestalt ligger.

Camilla Colletts poetiska ungdomstid förflöt som bekant i Eidswolds prästgård, där hon, den märkliga prästen Nikolai Wergelands för sin skönhet och »ynde» firade och beundrade enda dotter, syster till Norges stora diktargeni Henrik Wergeland, framlefde på en gång lyckliga och sorgbundna år. Hela denna tid är liksom genomandad af romantik, det är liljekonvaljedoft och äppelblomglans öfver tafian, men med skarpa slagskuggor äfven här, frammanade af nedärfd melankoli, faderlig despotism och en förtärande hjärtesorg. Den af föregående biografer blott antydningvis berörda episoden mellan Camilla Wergeland och broderns afsvurne fiende Welhaven får i denna lifsbild en klarare belysning. Man erfar att historien var den ack! så vanliga: å hennes sida en kärlek, djup, allt uppslukande, bindande för hela lifvet, å hans en flyktig förälskelse, poetens lika fort upplågande som hastigt slocknande känsla för det kvinnliga väsen, som inspirerade hans diktning. Ja, i sin manliga fåfänga skydde han icke att, som biografen säger, pryda sig med hennes hjärtesorg, att »fästa den som en vajande fjäder i sin hatt». Welhavens roll i Camilla Colletts kärleksdrama är icke synnerligen vacker och upplyftande, men det är likväl tack vare den hennes lefnadsväg kom att taga den riktning den gjorde. Hennes ungdoms bittra erfarenheter hade, jag citerar åter hennes biograf, strukit som en salfva öfver hennes ögon, hvilken gjorde henne seende gent emot andra kvinnors lidanden, hvarföre det förefaller som om historien hade haft bruk för detta ungdomsförhållande.

Kärleken till Welhaven kom således att utgöra den bakgrund, mot hvilken C. Colletts hela lifshistoria bör betraktas. T. o. m. hennes i det hela så lyckliga äktenskap, denna oas i hennes lefnads långa ökenvandring, utplånade icke ungdomsintycken. Hennes uppträdande för sina förtryckta medsystrar förskrifver sig dock först från den tid, då hon som änka, efter ett endast tioårigt lyckligt samlif med en ädel och framstående make, stod ensam i världen. Hon var icke längre den beskyddade, den feterade, hemlifvets stilla lugn och förnöjsamhet, som i det hela icke låg för henne, har hon bakom sig, hon ser sig plötsligt öfvergifven åt ensamheten och oförstående, blottställd för kritiken. Och hvilken kritik! En småstads (Kristiania var den tiden ej annat) hänsynslösa, grymma, bornerade kritik! I denna öfvergifvenhet undslapp henne ett skri, ett länge tillbakahållet: »Amtmandens Dötre».

Vi veta alla hvad boken handlar om: en protest mot mannens

maktmissbruk gent emot kvinnan. Men det är icke männen själfva hon vill åt, det är den »djurhamn» af egoism och tyranni, som traditionella förhållanden ifört dem. Camilla Collett hade allt ifrån ungdomen sett hur dessa maktmissbruk utöfvades rundt om i byggderna, sett männens råa behandling af sina hustrur, deras lika råa och hänsynslösa sätt emot de ogifta kvinnorna, »som vid gästabuden finga sitta förbisedda med tomma glas under det att vin iskänktes åt alla andra». — Hon hör nu själf till de förbisedda och misstydda — och så slår hon sitt stora slag, skrifver den bok, som blef hörnstenen i hela hennes produktion, det verk, hvilket liksom en annan af hennes kvinliga samtidas, mrs Becher Stowes »Onkel Toms stuga», skulle bana väg för en revolution.

Men jag märker hur frestande det är på tal om Clara Bergsøes »Livsbillede» att endast anföra förf:s egna ord och tankar. De uttryck, hon väljer för att få fram egendomligheterna hos originalet för sin teckning, äro så slående, att man, då man vill referera innehållet i boken, öfverraskar sig med att endast citera. Kanske intressantast är den del, som afhandlar Camilla Colletts senaste lifsskede, den tid då förf. stod i nära beröring med henne och som därför är byggd på personliga erinringar.

Men bilden af den ensamma gamla, flackande hemlös från stad till stad, från pensionat till pensionat, förande med sig öfverallt sitt missnöje, sina egenheter och sina aldrig tillfredsställda pretentioner, är icke glad. Som ett försoningsskimmer öfver det hela verkar dock den »Begejstringens Ild» som ända i sena ålderdomen utstrålar från hennes personlighet, och tack vare hvilken de idéer, hon genom sina skrifter utsådde i världen, äga en växtkraft, som låter dem fortleva genom tiderna.

L. D.

* * *

Bikupan af M. Maeterlinck.

Den, som något känner till Maeterlincks öfriga arbeten, kunde möjligen föreställa sig, att namnet på hans förlidit år på svenska utkomna bok »Bikupan» skall fattas på något sätt symboliskt; men så är emellertid icke fallet. Det är nämligen om den verkliga bikupan och dess invånare, som boken handlar, och författaren har gjort dem till föremål för en skildring, enkel, vacker, rik och förunderlig som naturen själf. »Jag vill», säger han, »helt enkelt tala om biet som om ett ting, ett väsen, man älskar och känner, och jag vill tala till dem, som ej alls veta något om denna varelse. Jag ämnar icke utsmycka sanningen, ej heller utbyta — — — märkligt, men diktadt underverk emot det verkliga underverket. Det finnes så många mysterier i bikupan, att det ej är skäl att onödigtvis tillägga några fler. — — — F. ö. är det längesedan, som jag afstått ifrån att i denna värld söka ett intressantare och skönare under än sanningen eller åtminstone människoandens sträfvan att söka den. Må vi icke bemöda oss att finna lifvets storhet annorstädes!»

Dessa ord utgöra själfva anslaget till boken. »Bikupan» är skriven af en man, som tydligen sedan många år lefvat i nära gemenskap med naturen under sökande efter »sanningen» och som, likt den vise, hvarom han talar i början af sin bok, småningom funnit, att »djur och plantor svara mera enkelt än människorna på de enda stora frågor, som kunna riktas till naturen och till de lagar hon lyder.» Han har, som vi alla, börjat med att tro sig veta en del, åtminstone om de hvardagligaste företeelserna, och han har funnit, att tanken, vid ett djupare seende, stannar häpen inför de enklaste naturliga fenomenens förvånansvärda sammansatthet. Ett af dessa fenomen är det han afslöjar för oss i sin skildring af biens lif. Han har ägnat sig åt bikultur i tjugo år och under denna tid afvunnit dessa skygga och gåtfulla små varelser alla de hemligheter, som de aldrig röja för någon annan än den, som älskar dem. Och det han berättar oss är i sanning underbart! Midt i vår egen värld visar han oss en annan värld, i mycket lik vår, ett samhälle med klass- och ämbetsindelning som hos oss, med bestämda lagar, som aldrig brytas, och pliktbegrepp, som ingen tänker på att svika — en värld, fylld af lifsafgörande händelser, af aldrig hvilande flit och hjältemodig själförsakelse, äfventyr och strider, lycka och lidande. Hans berättelse öfverflödar af beundransvärda iakttagelser och smådrag, men han förlorar därför aldrig den framställningens röda tråd, som gör, att man med nästan andlöst intresse vänder sida efter sida i hans bok. Och därtill kommer en stil, som verkligen »smakar bi och honung», och detta till den grad, att man tycker sig höra biens melodiska surr i sina öron, medan man läser. Det hvilar öfver hela boken en betagande stämning af solig, blommande, doftfylld sommar.

»Bikupan» är emellertid icke endast naturvetenskap, lifsskildring och poesi; den är på samma gång ett filosofiskt arbete, och skildringen afbrytes ofta af reflexioner och tillämpningar, som alla äro led i en bestämd tankekedja. För Maeterlinck är det största i lifvet människoandens sträfvan efter *sanningen*; den viker ständigt undan, vi hupa misstag på misstag, men själfva våra misstag föra oss framåt. Vår uppfattning af världen kan liknas vid hermetiskt tillslutna urnor, mot hvilkas väggar vi luta vårt lyssnande öra. En af dem, den största af alla, bär inskriften »Naturen» och innesluter den verkligaste af alla krafter. Att finna de lagar, efter hvilka dessa krafter verka, är ett fält för den mänskliga forskningen, ehuru människan äger förmågan att icke behöfva foga sig efter alla dessa lagar. Är det ej vår plikt (säger författaren), att söka hvarje sanning och följaktligen äfven de moraliska sanningarna i det kaos, som omger oss, fylldt af gåtor och skenbara motsägelser, snarare än inom oss själfva? »Naturen» — hon som »undgår oss på alla håll, föraktar våra regler och spränger våra mått» — »kan aldrig gifva några onda råd åt den ande, för hvilken hvarje sanning, som ej är åtminstone lika hög som sanningen af hans egen längtan, tyckes för låg att vara afgörande — — — —. Intet byter plats i hans lif, om icke för att lyfta sig med honom».

När Maeterlinck för oss skildrar biens lif, deras klokhet och själfupppoffring och de lagar, som tyckas oss leda deras handlings-sätt, är hans tankegång hela tiden denna, och oupphörligt är det, som ville han tvinga oss att sätta en spegel framför våra egna ansikten. Hvad angår egentligen biet oss? Hvad har det t. ex. för betydelse för oss att veta, hur dess intelligens är beskaffad? »Genom att utanför människans värld», svarar han, »finna tecken till ett verkligt lefvande förnuft, artbesläktadt med vårt, erfara vi något af den känsla, hvarmed Robinson fann ett spår af en människofot i sanden — — — —. Då vi försöka klargöra för oss omfattningen och styrkan af biets intelligens, så är det på samma gång det innersta i vårt väsen vi studera. — — — — I mäktiga men enkla linier teckna sig här mot evighetens bakgrund en mångfald af fenomen, som vi i större skala återfinna i vårt dagliga lif men då så splittrade och brutna, att sammanhanget och enheten gå förlorade. — — — — Då tränger sig den frågan fram i vår själ: har vårt släktes större utsträckning till tid och rum så stort inflytande på naturen, att hennes mening med människan är, stort sedt, annorlunda än hennes mening med bikupan — — — —?»

Boken slutar med några beundransvärda sidor, som äro den vackraste apologi för en idealistisk världsåskådning jag vet mig ha läst. Det kunde vara frestande att återgifva dem i deras helhet, ty de tyckas mig vara det mål, till hvilket författarens tankegång hela tiden syftat. Hvad jag redan anfört torde, ehuru lösryckt från sitt sammanhang, visat bokens anda, hvilken f. ö. uppenbaras i slutorden. »Det kommer ett ögonblick, då allt vänder sig så naturligt till det goda för en ande, som underordnat sig den verkligt mänskliga pliktens vilja, att t. o. m. misstanken, att hans ansträngningar äro utan mål, gör hans forskningsifver ännu mer ren, oegennyttig, oberoende och ädel.»

»Bikupan», betraktad som helhet, är måhända fjolårets finaste själffullaste och egendomligaste bok. Detta är naturligtvis ett helt och hållet personligt omdöme; må hvar och en själf pröfva och döma! Den har något att ge åt *alla*.

E. Wbg.

Ett uttalande af Fredrika-Bremer-Förbundet i nykterhetsfrågan.

Den bland vårt lands arbetarbefolkning på de sista åren i en betänkelig grad tilltagande dryckenskapslasten måste, som naturligt är, fylla hvarje tänkande svensk man och kvinna med bekymmer. Men samtidigt har rörelsen för bekämpande af detta onda aldrig varit lifvigare än för närvarande och särskildt gå nykterhetssträfvandena ut på att söka rädda det yngre släktet från alkoholbrukets faror.

Äfven denna riksdag har upptagit rusdrycksfrågan; den viktigaste af motionerna i detta syfte är inlämnad i Andra kammaren af hr P. P. Waldenström med anslutning af ej mindre än 109, således nära hälften, af kammarens ledamöter, och går ut på att förbud måtte meddelas »mot all utskänkning af öl å de lägerplatser och förläggningssorter, å hvilka värupliktige undergå vapenöfning». Den lätta tillgången på spirituosa, som står bevaringsynglingen till buds genom det sätt hvarpå utskänkingen hittills varit ordnad, har gifvetvis framkallat de olycksdigraste missbruk, hvars stärfjande måste betraktas som en verklig lifsfråga för vårt folk. Också har utskänkningsfrågan omfattats med ett enastående intresse öfver hela landet. Efter hvad den åberopade motionen upplyser om ha omkring 1,150 kommunalstämmor, »som behandlat den af riksdagen införd kungl. maj:it framställda frågan om åtgärders vidtagande i syfte att förbjuda eller i betydande grad inskränka utskänkingen af öl, porter och vin på lägerplatserna» på det varmaste förordat den föreslagna reformen. Vidare bevisar motionen genom att anföra en del petitioner från såväl befäl som manskap vid åtskilliga regementen samt genom åberopandet af uttalanden i samma syfte utgångna från prästerskapet, ex. från 222 af Linköpings stifts prästmän med biskopen och domprosten i spetsen, i hvilken grad krafvet på ölets borttagande från öfningsplatserna uppbäres af en vidt utbredd och kraftigt framträdande folkmening.

En fråga som så nära berör det uppväxande släktets moraliska och fysiska väl är naturligtvis af lika stor vikt för landets kvinnor som för dess män. Den ungdom det gäller har ännu ej lämnat uppfostringsåldern, den tillhör så att säga ännu hemmet och familjen, hvilka ej annat än med djupaste oro måste se den unge mannen gå frestelserna vid lägerplatserna till mötes, där den obegränsade tillgången på starka drycker lätt ödelägger ynglingens lif. Rusdrycksförbudsfrågan blir alltså för kvinnorna, modern, system, ej mindre än den blifvande makan, af en utomordentlig betydelse, och kvinnans röst har därför ej fått saknas i det mångstämmiga rop, som höjts för att hindra dryckenskapens spridande bland landets manliga ungdom. Motionärerna ha ej heller underlåtit att betrakta saken äfven från kvinnornas synpunkt i det de bland de åberopade opinionsyttringarna, äfven anför den som utgått från »Sveriges kvinliga fredsförening» vid dess möte sistlidne 5 febr. Andra kvinnoföreningar ha också genom särskilda skrivelser uttalat sig för den omnämnda motionen och bland dessa äfven Fredrika-Bremer-Förbundet.

* * *

Den skrivelse som Förbundets styrelse aflåtit till ordföranden i vederbörande utskott med anledning af hr Waldenströms motion är af följande lydelse:

Med anledning af de motioner mot försäljning af rusdrycker å lägerplatserna, som föreligga till riksdagens afgörande, anhåller

Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse, som anser att den svenska kvinnans röst bör göra sig hörd i en fråga af så utomordentlig vikt för hela vårt land, att få till Riksdagen göra ett vördsamt uttalande.

Då det nya härordningsförslaget antogs af Riksdagen, var det ej blott Sveriges manliga befolkning, som ålades att bringa fäderneslandet ett offer. Nej, lika visst som de skattdragande kvinnorna få påtaga sig sin del af den ekonomiska uppoffring, som härordningsförslaget medför, lika visst är ock att Sveriges kvinnor och främst dess mödrar, äfven i andra afseenden beröras däraf. Visserligen ligger det i öppen dag, att om de unga männen blifva kallade ut på slagfältet, så har den förlängda öfningstiden gjort dem bättre rustade för striden. Men förefinnes ej fara att under nu rådande förhållanden, ynglingen efter uttjänad värneplikt återvänder mindre väl rustad för det fredliga arbetets värf? Angående öfningstiden hafva löften afgifvits: allt skulle göras för att vistelsen vid lägerplatserna skulle blifva ungdomen en skola, ej blott för utbildning till dugliga fosterlandsförsvarare, utan ock till goda medborgare. Alla bemödanden såväl i det ena som andra afseendet motverkas dock så länge rusdrycksförsäljningen får fortgå på lägerplatserna. Tusental af de unga män, som samlas här, äro utgångna från hem, där de aldrig haft för vana att förtära rusdrycker. Men vanan inläres tyvärr lätt och medföres efter slutad öfningstid till hemmen. Lägerplatserna blifva på så sätt andliga smitthärdar, hvarifrån dryckenskapen och dess följder sprides till hela Sveriges befolkning, bringande fördärf ej blott åt den nuvarande, utan ock åt kommande generationer.

Med bekymmer och oro måste därför modern motse den tid då hennes unge son, beröfvad hemmets stöd, utsättes för de frestelser, som en obehindrad tillgång till rusdrycker medför. Och hvilka faror rusdrycksförsäljningen innebär framgår däraf att ca 45 % af alla hos Krigsrätten under de 3 första kvartalen af 1902 anmälda bestraffningar för beväring och manskap, hafva ådömts för förseelser begångna under rusets inverkan. Äfven där befäl och underbefäl äro villiga att underkasta sig uppoffringar för att under fritiderna leda den ungdom, som är dem anförtrodd, kunna deras bemödanden icke krönas med framgång såsom det nu är ställt på lägerplatserna. Det enda botemedlet mot de rådande missförhållandena torde vara *förbud mot all utskänkning af rusdrycker i marketenterierna samt inrättandet af trefliga samlingslokaler* där tillgång till förädlande nöjen, såsom god lektyr m. m., erbjudes. Klart är, att reformen icke utan ekonomiska uppoffringar kan genomföras, men inför en fråga af så genomgripande vikt för hela vårt folks andliga och lekamliga hälsa, synas alla sådana betänkligheter böra vika.

På grund af hvad ofvan anförts ber Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse, att på det varmaste få instämma i de motioner, som inom Riksdagen väckts i syfte att få till stånd förbud mot utskänkning af vin och starkare maltdrycker å lägerplatserna.

De kvinliga rösträttsföreningarnas organisation.

Ett bevis för den lifaktighet, som råder bland Sveriges politiskt intresserade kvinnor och äfven för den planmässighet, hvarmed de forstå leda arbetet, lämnade det ombudsmöte som den 27 och 28 mars hölls i hufvudstaden på inbjudan af Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm.

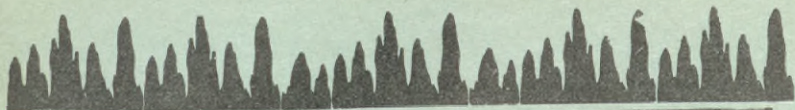
Förslag till bildandet af en landsorganisation för de kvinliga rösträttsföreningarna har, som naturligt är, utgått från hufvudstaden, där det politiska lifvet pulserar starkast och hvarifrån ett öfverskådande af rösträttsarbetet lättast kan ske. Det är också där man lifigast känt att hur mycket det än verkas för kvinnans rösträtt på spridda orter i landet, målet — kvinnans jämställdhet med mannen i politiskt afseende — icke kan vinnas utan en samverkan mellan alla intresserade krafter. Först måste kvinnorna uppfostras att inse rösträttens vikt och betydelse, och härmed sammanhänger på det närmaste väckandet af kvinnans ansvarskänsla inför utvecklingen af vårt lands sociala och etiska spörsmål. Samtidigt är det af vikt att ett bearbetande af den allmänna opinionen bland männen för en rätt lösning af den kvinliga rösträttsfrågan äger rum och att densamma framlägges inför regering och riksdag så allsidigt belysta som möjligt. För att åstadkomma detta fördras emellertid en sammanlutning mellan för saken intresserade kvinnor och första steget till en organisation i här berörda syfte har, som nämnts, tagits med det ombudsmöte, som nyligen ägt rum i Stockholm mellan representanter för rösträttsföreningarna i Stockholm, Göteborg, Lund, Nyköping och Gefle.

Delegerade för Stockholm voro: fröken G. Adelborg, fru E. Broomé samt fröknarna A. Lindhagen och A. Whitlock; för Göteborg fru F. Carlberg; för Lund fröken H. Borelius; för Nyköping fru E. Böklin; för Upsala fru E. Hagen och för Gefle fröken K. Sjalander. Hvarje ombud innehade en röst för hvarje påbörjad hundratal af sin förenings medlemmar.

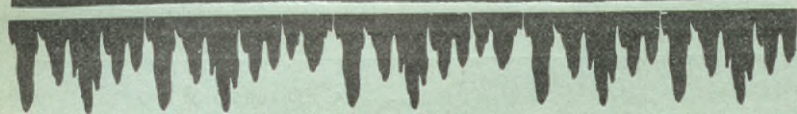
Ombudsmötet, hvilkets förhandlingar leddes af fru Emilia Broomé, kan som sitt förnämsta resultat anteckna diskuterandet och antagandet af en plan för en ny landsförening. Enligt densamma skall i spetsen för landsföreningen stå en centralstyrelse, bestående af tre medlemmar af Stockholmsföreningen och en medlem af hvarje landsortsförening. Centralstyrelsens ordinarie möte skall årligen hållas på olika platser i Sverige; öfriga förhandlingar föras skriftligt.

De tre i Stockholm bosatta medlemmarna af centralstyrelsen skola utgöra ett verkställande utskott, hvilket vid utomordentliga tillfällen har rätt att handla i landsföreningens namn. Stadgarne äro antagna som interimssstadgar till hösten 1906, då revision af dem äger rum.

Ett behagligt afbrott i de allvarliga förhandlingarna utgjorde den middag, hvartill styrelsen för Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm första mötesdagen inbjudit de resande ombuden. Den enkla festen, som ägde rum på Sagaliden å Skansen, utmärkte sig för den angenämaste stämning, och bidrog genom det tillfälle till närmare bekantskap mellan rösträttsföreningarnas medlemmar, som härigenom erbjöds, till förverkligandet af den sammanslutningens idé, som mötet var afsedt att främja.

— C. E. Lagerström —
FREJA-MAGASINET
STOCKHOLM
Lager af **Sybehör & Modevaror**
OBS! Order från Landsorten exp. skyndsamt.

Fredrika-Bremer-Förbundets

Byrå

54 Drottninggatan, kl. 11—4, under
sommaren, kl. 11—3.

Upplysningar lämnas angående *läroanstal-*
ter och *arbetsområden* tillgängliga för kvinnor.

Anmälningar mottagas till inträde i förbundets
sjukkassa.

Äfven personer, som icke äro medlemmar af
förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Byrån mottager anmälningar af *nya med-*
lemmar.

Byrån mottager prenumeration å *tidskriften*
Dagny.

Anmälan.

Dagny utkommer **1903** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* ... kr. 3.50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen Paris 1902 det enda som erhöll högsta utmärkelse, Guldmedalj, och detta i sin egenskap af »antiseptiskt munvatten» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,

H. M:t Konungens hofleverantör
Stockholm.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Adress:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62.

Förbundets byrå öppen 11—4.

Allm. tel. 48 16.